

Forprosjekt

Grenseløse opplevelser *i Østre Agder*

Sluttrapport - desember 2025

Arnesen & Rhein Utvikling AS

Innledning

*Regenerativt reiseliv
innebærer å gå lenger enn
tradisjonell bærekraft:
Reiseliv skal ikke bare
begrense negativ
påvirkning, men bidra til å
styrke natur, kulturarv og
lokalsamfunn.*

Ved spørsmål om denne rapporten
+47 95108219
david@arutvikling.no

Grenseløse Opplevelser i Østre Agder er et forprosjekt som har kartlagt mulighetene for en samlet satsing på regenerative opplevelser i de seks østlige Agder-kommunene Risør, Tvedestrand, Gjerstad, Vegårshei, Åmli og Froland.

Prosjektet har avdekket en region med unike kombinasjoner av kystkultur og innlandsnatur, rike tradisjoner og engasjerte aktører, men også strukturelle svakheter som fragmentert samarbeid og lav synlighet internasjonalt.

Forprosjektet konkluderer med at potensialet er stort for å utvikle Østre Agder til et helhetlig, helårig og bærekraftig reisemål – gitt en langsiktig hovedprosjektsatsing.

Vi anbefaler derfor å etablere et 3–5-årig hovedprosjekt (2026–2030) med arbeidstittel “The Secret South – Grenseløse Opplevelser”, forankret i Østre Agder-samarbeidet, inkludert Arendal og Grimstad kommunene.

Hovedprosjektet bør bygge på funnene fra forprosjektet og fokusere på tre innsatsområder:

- (1) **utvikling** av regenerative, markedsrettede opplevelsesprodukter,
- (2) **styrking** av kompetanse, rekruttering og vertskap, og
- (3) **økt synlighet** gjennom digital infrastruktur og strategiske partnerskap.

Et slikt hovedprosjekt vil kunne realisere regionens uutnyttede potensial, koble sammen verdikjeder, profesjonalisere næringen og posisjonere Østre Agder nasjonalt og internasjonalt.

David Arnesen
Prosjektleder
Arnesen & Rhein Utvikling AS

Hvem er Arnesen & Rhein?

David Arnesen

+47 95108219

david@arutvikling.no

Opprinnelig fra Storbritannia, med norske aner og bakgrunn innen nettutvikling, kom David til Norge i 2008 som guide og vertskap for et britisk selskap. Siden har han arbeidet både i nord og sør, med erfaring fra alt fra hundekjøring til havpadling. Han var hotellsjef i Risør i flere år, og har vært med på å utvikle flere reiselivsprodukter og digitale tjenester innen reiseliv.

Mona Rhein

+47 92288096

mona@arutvikling.no

Mona er opprinnelig fra Lofoten, og har mange års erfaring fra både kulturfeltet og besøksnæring i både USA og Norge. Hun har vært daglig leder i byutviklingsselskapet Risør By AS, og har en bachelorgrad i opplevelsesbasert reiseliv, og holder på med mastergrad i reiselivsledelse.

Bakgrunn

Bakgrunnen er en erkjennelse av et uutnyttet potensial. Regionplan Agder 2030 og flere kommunale strategier peker på behovet for mer helårs, bærekraftig reiseliv, samtidig som Sørlandet som landsdel fremdeles har en lavere andel utenlandske gjester enn landsgjennomsnittet.

Kommunene samlet byr på et mangfold av natur- og kulturressurser – fra kyst til fjell, by til innland. Regionen har tradisjonsrike kystsamfunn (Risør og Tvedestrand) med historisk trehusbebyggelse, sjøfartskultur og kunstnerliv, samt innlandskommuner (Gjerstad, Vegårshei, Åmli, Froland) med dype skoger, elver, vann og rike muligheter for friluftsliv. Denne kombinasjonen av levende kystkultur og storslått innlandsnatur danner et solid grunnlag for helårlige opplevelser som kan appellere til ulike målgrupper.

Samtidig har regionen i liten grad utnyttet dette potensialet fullt ut. Sørlandet som landsdel har tradisjonelt markedsført seg mot innenlands sommerferie, og andelen utenlandske besøkende i Agder er i dag kun 19%, mot 30% nasjonalt. Østre Agder har med andre ord mye å vinne på en mer koordinert og internasjonalt rettet reiselivssatsing.

Med dette bakteppet initierte vi i Risør – i samarbeid med de øvrige fem kommunene og Østre Agder interkommunalt politisk råd (IPR) – forprosjektet “Grenseløse Opplevelser i Østre Agder”. Forprosjektet er finansiert gjennom Østre Agder IPR, og Agder fylkeskommune (tilskudd til bærekraftige opplevelser).

Forprosjektet har hatt følgende hovedformål:

- **Kartlegge** dagens naturressurser, opplevelsesaktører, produkter og infrastruktur i de seks kommunene, med vekt på regenerative prinsipper
- **Innhente innsikt** fra kommuner, bedrifter og organisasjoner om behov, ambisjoner og utfordringer, og vilje til samarbeid på tvers
- **Vurdere** mulige modeller for organisering, finansiering og forankring av et framtidig hovedprosjekt.

Kartlegging og metodikk

FOTO: VISIT WILDERNESS / ÅMLI

Arbeidet er gjennomført gjennom en kombinasjon av digital kartlegging (over 60 aktører, ressurser og tilbud), dialog med og besøk hos aktører i kommunene og eksterne bransjemiljøer, deltagelse i workshops, samt studier av nasjonale og internasjonale rapporter og strategier.

Et digitalt skjema ble sendt til reiselivsansvarlige i hver kommune. Her beskrev de: eksisterende opplevelsesaktører (overnatting, servering, aktiviteter, kulturarv, lokale produsenter m.m.), dagens målgrupper og hva de mener besøkende verdsetter, muligheter, utfordringer og syn på samarbeid på tvers.

I kartleggingsarbeidet ble hver opplevelsesaktør, bedrift eller ressurs vurdert etter to hoveddimensjoner:

1. **Modenhet i utviklingsløpet, og**
2. **Regenerativ styrke** (miljø/natur, sosial, økonomi, opplevelseskvalitet)

For modenhet brukte vi en skala med seks faser som beskriver hvor langt en aktør eller opplevelse har kommet – fra idéstadium til moden, robust drift:

1. **Idé** – Konseptet eksisterer, men er ikke utviklet eller testet.
2. **Under utvikling** – Planer finnes, tidlige initiativ er i gang.
3. **Testet / tidlig drift** – Produktet er prøvd ut med noen gjester eller småskala drift.
4. **Etablert** – Stabil drift, jevn kvalitet, tydelig målgruppe, konstant utvikling.
5. **Modent** – Profesjonelt, robust produkt som fungerer som del av en større helhet.
6. **Ferdig utviklet / ingen videre satsing** – Aktøren uttrykker selv at tilbudet ikke skal videreutvikles, f.eks. pga. kapasitet, alder eller markedet.

Denne skalaen gjorde det mulig å vurdere både utviklingspotensial, behov og realistiske samarbeidsmuligheter på tvers av kommunene.

Østre Agder som helhetlig landskap – naturressurser og muligheter

Kartleggingen viser at regionen må forstås som ett sammenhengende landskapsrom fremfor seks separate kommuner. Det strekker seg fra skjærgård og kystkultur i sør, via elvene til dype skoger, innsjøer og heiområder i nord. Denne store variasjonen utgjør et mangfoldig ressursgrunnlag for reiselivsutvikling gjennom hele året.

Området kan sees som tre geografiske ressursbelter som bærende strukturer for videre reiselivsutvikling i regionen:

1. **Kystsonen** med trehusbyer, uthavner og Raet nasjonalpark,
2. **Vassdragene** som binder kyst og innland, og
3. **Villmarksområdene** i nord.

Videre beskrives disse områdene og tilhørende utviklingsmuligheter, med eksempler fra kartleggingen for å illustrere potensialet.

FOTO: VISIT NORWAY / SANDØYA

Kystsonen og Raet nasjonalpark

FOTO: RAET NASJONALPARK

Kystbeltet omfatter skjærgården og kulturmiljøene i Risør, Tvedestrand og omkring Raet nasjonalpark. Risør og Tvedestrand har tradisjonsrike kystmiljøer med historisk trehusbebyggelse og rik kulturarv knyttet til seilskutetid og kystkultur. I dag er dette en flott, men underutnyttet ressurs – de kystnære opplevelsestilbudene er fragmenterte og mangler koordinering på tvers av kommunegrensene. Raet nasjonalpark, som strekker seg langs kysten (bl.a. rundt Sandøya, Lyngør og Tvedestrand), representerer et unikt naturgrunnlag for “soft adventure”-opplevelser året rundt.

Per nå er tilretteleggingen for et større utenlandsk marked begrenset (formidling, skilting, kapasitet og helårstilbud kan forbedres), men potensialet er stort for å utvikle naturmøter, sterke opplevelser og læringsopplevelser med kystbyene, øysamfunnene og nasjonalparken som ramme. Et mer samordnet fokus på promotering av kystkultur og nasjonalparken kan gi regionen et løft.

Kartleggingen peker på at slike tiltak vil gjøre kystsonen mer attraktiv og synlig, særlig for internasjonale kvalitetsreisende som verdsetter autentiske natur- og kulturmøter. Samtidig vil det styrke vern gjennom bruk – nasjonalparken ønsker at besøk skal skje på naturens premisser og komme lokalsamfunnet til gode. En helhetlig utvikling av kystsonen, basert på regenerative prinsipper, vil dermed både kunne øke verdiskapingen og ivareta den sårbare kystnaturen.

Enkel tiltak - informasjon skal være tilgjengelig på minst to språk, for eksempel nasjonalparkens egen hjemmeside er kun tilgjengelig på norsk!

Case - Tvedestrand / Raet

Kote Null - et regenerativt forbilde

Kote Null fremstår i kartleggingen som en etablert (fase 4) aktør med høy fagkompetanse, tydelig naturforankring og et produkt som allerede leverer jevn kvalitet. De scorer sterkt på regenerativ praksis: skånsom ferdsel, naturveiledning, sikkerhetskompetanse og aktiv innsats for å ta vare på stier, vann og nærområder.

Kartleggingen viser at regionen mangler helhetlige opplevelsesløp og felles kompetansestandarder.

Kote Null er derfor et forbilde for hovedprosjektet ved at de allerede leverer:

- Soft adventure av høy kvalitet, i tråd med markedsvæksten kartleggingen peker på
- Regenerative blå opplevelser i nasjonalparken – et identifisert utviklingsområde
- Kompetanseheving innen sikkerhet, guidet naturbruk og vertskap
- Helårsdriftspotensial, som svar på regionens sesongutfordringer

Som en fase-4 aktør har Kote Null både modenhet og kapasitet til å inngå i pilotprosjekter og bidra til å løfte andre tilbydere i regionen i tråd med hovedprosjektets tre satsinger - for eksempel som partner for kunnskapsutvikling i innlands kommunene.

FOTO: DAVID ARNESEN / KOTE NULL

FOTO: CAMILLA HØYE / VISIT SØRLANDET

Case - *Tvedestrand* Made on Sandøya

Made on Sandøya fremstår i kartleggingen som et sterkt kreativt miljø i fase 5, med høy kvalitet og tydelig identitet. De samler håndverkere, kunstnere og småskala mat- og produktprodusenter som skaper både arbeidsplasser og et vitalt lokalsamfunn. Tilbudet har en autenticitet som kartleggingen viser at regionen bør satse mer på og fremme.

Made on Sandøya bidrar direkte til regenerative mål ved å:

- styrke lokal produksjon og korte verdikjeder
- løfte kulturarv og håndverk gjennom aktiviteter, kurs og markeder
- skape sosial bærekraft og helårspuls i et levende øysamfunn
- ved å tilby et helhetlig miljø der besøkende møter produsenter der de skaper, tett knyttet til Sandøyas stedlige identitet.

Som forbilledlig aktør kan Made on Sandøya løftes ytterligere gjennom hovedprosjektet: bedre digital synlighet, flerspråklig formidling. Målet er å gjøre øyas kvaliteter mer tilgjengelige og pakketerte uten å ødelegge det som gjør stedet spesielt – på øyas egne premisser.

De er også til inspirasjon for andre slike miljøer i regionen til å markedsføre seg med egen konsept og felles identitet.

Kystkultur som salgbar produkt?

Kartleggingen viser at kystkulturen i Østre Agder – spesielt Risørs unike trebåtbyggertradisjon – representerer et av regionens mest verdifulle og differensierende utviklingsområder. Dette er et felt der autentisitet, håndverk og levende kulturarv kan omsettes til regenerative, kommersielle opplevelser som skaper stolthet lokalt og stor betalingsvilje internasjonalt.

Kystkultur har et særlig potensial fordi den kombinerer fortellinger, håndverk, natur, mat og møte med mennesker – alt sentrale elementer i høyverdisegmentene (heritage tourism, soft adventure og transformational travel).

Trebåtbygging, sjøfartshistorie og de historiske havnemiljøene i Risør kan gi grunnlag for opplevelser som ikke bare “viser frem” kultur, men involverer gjestene og gir konkrete positive ringvirkninger for miljøet, kulturarven og lokalsamfunnene. Dette gjør kystkultur til et av de mest lovende regenerative produktområdene i hovedprosjektet.

Case - Risør

Risør Kystkultursenter - et hav av muligheter

Risør Kystkultursenter vurderes i kartleggingen som en aktør i fase 2–3, med stort potensial, høy autentisitet og et sterkt fagmiljø, men manglende kapasitet, synlighet og kommersialisering. De forvalter en av regionens viktigste kulturressurser: levende trebåtbyggertradisjon, maritim historie, historiske fartøy og et unikt håndverksmiljø knyttet til sjø, båt og kystliv.

Senteret arbeider i dag med restaurering, formidling og arrangementer, men kartleggingen peker på klare utviklingsbehov:

- manglende tid og kompetanse til kommersiell produktutvikling
- begrenset pakketering av opplevelser
- stor avhengighet av frivillighet/dugnad

Likevel er potensialet betydelig – særlig fordi senteret kobler aktiv trebåtbygging, historie og maritime opplevelser på en måte få andre regioner kan tilby.

Case - Risør

Havkappseiler «Five» som premium kystkulturopplevelse

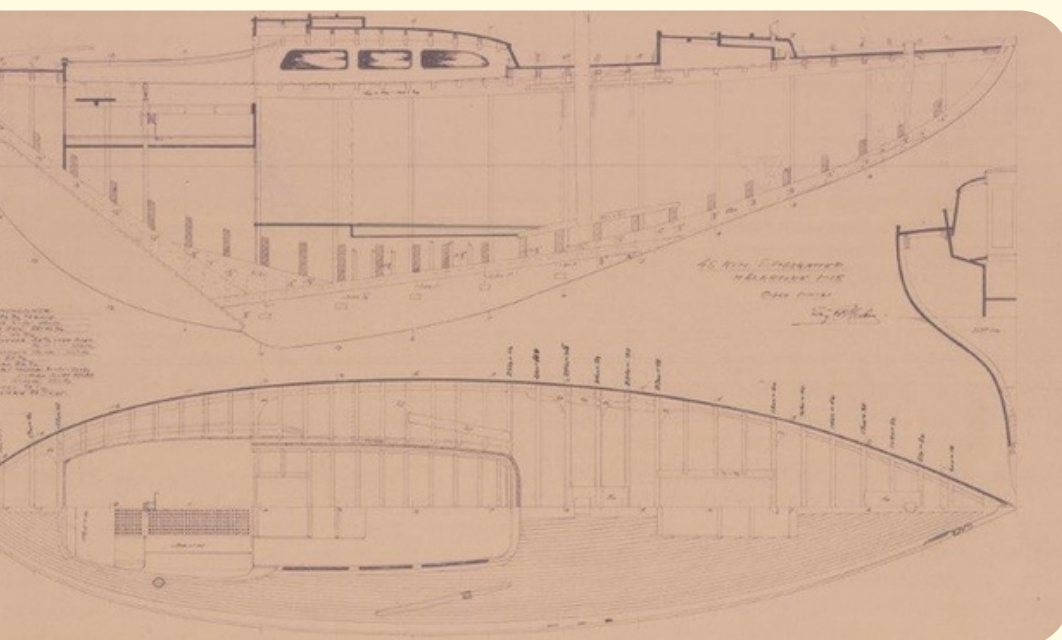
Risør Kystkultursenter forvalter den historiske seilbåten «Five», som nå restaureres som et levende kulturminne (sjøsettes i 2026). Båten representerer ekte sørlandsk kystkultur og håndverkstradisjon – en ressurs med høyt potensial i markedet for autentiske, premium og småskala produkter.

Kystkultursenteret ønsker at «Five» skal brukes til eksklusive seilopplevelser med mulig overnatting ombord, men står nettopp i dette gapet: solid kulturarv, men lite kapasitet på produktutvikling, vertskap og distribusjon.

I hovedprosjektet kan «Five» utvikles som et signaturprodukt:

- kuraterte seilopplevelser for små grupper
- «Sail & Stay» i samarbeid med lokale overnattingssteder langs kysten
- kobling til sjømatprodusenter, håndverkere og historiefortellere
- posisjonering mot heritage- og high-end-markedet gjennom internasjonale agenter

Dette er et konkret eksempel på det forprosjektet har avdekket: sterke ressurser, men isolerte tilbud som trenger en regional motor for å bli lønnsomme, regenerative produkter. «Five» viser hvordan kulturarv kan gi både lokal verdiskaping, stolthet og helårsaktivitet – når det pakkes og selges riktig.

Vassdragene - bindeledd mellom «hav og hei»

FOTO: SVEIN BJERKHOLT / BLAKSTAD I FROLAND

Vassdragene i Østre Agder – særlig Nidelva og Gjerstadsvassdraget, med sine sideelver helt inn mot heiene i Åmli og Vegårshei – utgjør et sammenhengende blågrønt landskapsrom som historisk har vært regionens transportåre, arbeidsplass og møtepunkt mellom natur og industri, kyst og innland. Kartleggingen viser at dette beltet i dag er et av regionens mest lovende områder for utvikling av regenerative opplevelser.

Langs vassdragene ligger kulturminner fra tømmerfløting og tidlig industriutvikling tett: gamle møller, verksteder, jernverk, sagbruk og fløterhistorie er fremdeles lesbare i landskapet. Flere aktører i kartleggingen peker på nettopp dette historiske båndet mellom kyst og innland som en identitetsmarkør for hele regionen – en fortelling som få steder i Norge kan matche i bredde og helhet.

Nidelva-aksen scorer høyt på regenerativ styrke i kartleggingen fordi området:

- har lav belastning fra reiseliv i dag, og dermed stor kapasitet for naturvennlig utvikling
- i stor grad består av robust natur (skog, elv, kulturmark) som tåler skånsomt aktivitetsnivå
- har kommende og eksisterende aktører med høy grad av lokal forankring
- ligger tett på klimavennlig transport (Arendalsbanen og Sørlandsbanen)
- kan koble kyst og innland i helhetlige reiseløp – et kjernepunkt i forprosjektets anbefaling

Regenerativt reiseliv i vassdragsbeltet vil kunne styrke både natur, kulturarv og lokalsamfunn – i tråd med hovedprosjektets ambisjon om verdiskaping som gir tilbake mer enn den tar.

Case - *Froland / Nidelva* Træsnes Gård - et «vin-vin» prosjekt

Træsnes vingård representerer et av de mest ambisiøse og fremtidsrettede utviklingsprosjektene som kom frem i kartleggingen. Her bygges det ikke bare et nytt produkt – men et konsept som kan få arkitektonisk, kulturell og landskapsmessig betydning utover regionen. Kartlagt som i fase 2 - under utvikling, planer om å åpne for besøk i 2026/7.

Prosjektet omfatter:

- etablering av en profesjonell, kommersiell vingård med klimatilpassede druesorter
- omstilling til en ny form for landbrukspraksis som inkluderer restaurering og aktivering av kulturlandskap langs elva
- en gjennomarbeidet design- og arkitekturstrategi av internasjonal kvalitet
- ambisjon om å bli et destinasjonsprodukt i seg selv – et sted folk reiser til for naturopplevelser, mat, arkitektur

Prosjektet demonstrerer hvordan reiselivsutvikling kan være innovasjon, omstilling, og naturrestaurering samtidig – i tråd med de mest avanserte regenerative reiselivsmodellene

FOTO: TRÆSNES GÅRD / NICOLAY GAUSEL

FOTO: NIDELVA PADLEKLUBB

Case - *Froland / Åmli* Nidelva Padleanlegg - et unikt blågrønn aktivitetsanlegg

Nidelva Padleklubb og Arendals Fossekompani har gått fra år med konflikt til et konstruktivt samarbeid om et nytt "semi-naturlig" padleanlegg ved Kilandsfoss. Prosjektet er kartlagt som fase 2 – under utvikling og blir en nøkkelressurs i den framtidige Nidelva-aksen, et samarbeid mellom Froland og Åmli kommuner, og fossekompaniet.

- Tilrettelegges i et sideløp av elva
- Regulerbar vannføring via ny damluke
- Ca. 350 meters padleløp tilpasset både nybegynnere og erfarne
- Mulighet for slalåm, rafting og surfebølge
- Området får klubbhus, stier, bål plass
- Snur et naturinngrep til et prosjekt med positiv samfunnsverdi
- Styrker rekruttering og aktiviteter for barn og unge
- Kan arrangere NM og internasjonale konkurranser
- Bidrar til å gjøre Nidelva til en blågrønn opplevelseskorridor

Padleanlegget blir en sentral del av en blågrønn korridor langs Nidelva, tett koblet til Arendalsbanen og den eksisterende sykkelrute fra Arendal til Åmli. Dette gjør området tilgjengelig uten bil og styrker muligheten for sømløse, regenerative reiseløp mellom kyst og innland.

Villmarkene i nord – skog, hei og innsjø

FOTO: PRIVAT

De nordlige eller innlands delene av Østre Agder – Gjerstad, Vegårshei og Åmli – utgjør et stort sammenhengende landskapsrom av skoger, åser, innsjøer, heiområder og gamle ferdselsveier. Kartleggingen viser at dette er en av regionens mest ressurssterke, men minst utviklede muligheter for natur- og friluftsbaserte opplevelser.

Dette er et sjeldent tilgjengelig villmarksområde – en kort reise fra kystbyene – men som likevel oppleves fjernt, stille og uberørt. Sørlandsbanen fungerer som en grønn transportåre som binder kommunene sammen og har stort potensial for å gjøre området tilgjengelig uten bil.

Kartleggingen vurderer dette området høyt på regenerativ styrke fordi det:

- Har svært lite reiselivspress og dermed stort potensial for skånsom utvikling
- Tilbyr lavterskel og høykvalitets naturmøter året rundt
- Har sterke lokale tradisjoner innen jakt, fiske, matauk og enkel friluftslivskultur
- Knyttet til tognettet, både Sørlandsbanen og Arendalsbanen
- Rommer aktører med samarbeidsvilje, men manglende struktur

Samtidig viser kartleggingen at det finnes få kommersielle produkter og svak synlighet – både digitalt og i markedet. Mange av opplevelsene brukes av lokalbefolkningen, men er ikke tilgjengeliggjort for besøkende. Dette peker på et sentralt utviklingsområde for hovedprosjektet.

FOTO: TREHYTTENE

Case - Gjerstad

Trehyttene - et fyrtårn som står alene i skogen

Trehyttene i Gjerstad er et av de mest etablerte og etterspurte overnattingstilbudene i regionen, og ble i kartleggingen vurdert som fase 4 – etablert og under stadig utvikling. De er et tydelig eksempel på hvordan et enkelt, naturforankret konsept – utviklet lokalt, langsomt og i tett dialog med landskapet – kan vokse til å bli en nasjonal suksess.

Styrker

- Sterk naturforankring og lav belastning
- Høy kvalitet og stabil etterspørsel
- Tydelig identitet og gode anmeldelser
- Fungerer som et “fyrtårn” i området – mange har hørt om Trehyttene, kan inspirere andre til å satse på reiseliv

Utfordringer / muligheter

- Står relativt alene – få komplementære tilbud i umiddelbar nærhet
- Stor etterspørsel, men lite kapasitet for utvikling av opplevelser i nærområdet
- Mangler tydelige opplevelsesløp før/etter overnatting (guiding, aktiviteter, lokal mat, kultur, sykling)

Bruk lokal kunnskap for å bygge opplevelseskapital

Dialogen med Åse Trydal (Trehyttene) avdekket et viktig funn i forprosjektet: området har rikelig med lokal kunnskap, ferdigheter og engasjement – men mangler strukturer som kobler dette inn i reiselivsutviklingen. Jakt- og fiskelag, ungdomsmiljøer, friluftsforeninger, historielag og enkeltpersoner besitter verdifull kompetanse om natur, ferdsel, tradisjoner og lokall historie, men disse ressursene er i dag i liten grad mobilisert som del av et samlet tilbud.

Et hovedprosjekt vil gi regionen mulighet til å systematisere, utvikle og aktivere denne kunnskapen. Etablerte aktører som Trehyttene kan fungere som naturlige “ankerpunkt” og samtidig dra nytte av resultatene gjennom sterkere verdikjeder og bedre leveranse kvalitet.

- Regional vertskapsakademi – kursing i storytelling, forventningsledelse, sikkerhet og service.
- Samarbeid med etablerte kvalitetsaktører, som Kote Null, for å dele erfaringer og bidra til kapasitetsbygging i innlandet.
- Fagutdanning i samarbeid med skoler, Ungt Entreprenørskap og NAV – med fokus på guiding, naturbasert reiseliv, arrangementsledelse og kulturformidling.
- Talentprogram for unge reiselivsaktører – for å bygge nye generasjoner av guider, aktivitetsutviklere og vertskap.

FOTO: ÅSE TRYDAL / TREHYTTENE

FOTO: EKTEPARET TRYDAL / TREHYTTENE

Case - Åmli

Visit Wilderness – lavskala villmarksturisme med lang internasjonal erfaring

Visit Wilderness på Tverstøyl er kartlagt i fase 6 – ferdig utviklet / uten ønske om videre vekst, men fremstår som et uvurderlig kompetansemiljø for regionen. I over 30 år har familien Spelten mottatt små internasjonale grupper, hovedsakelig fra Tyskland, som søker stillhet, enkelhet og ekte naturmøter.

Kartleggingen peker på dem som:

- en erfaren kunnskapsbærer innen naturveiledning og «nærvillmark»-opplevelser
- langvarig erfaring med utenlandske spesialist reiseoperatører
- et eksempel på regenerativ drift: små grupper, lav belastning, lokal mat, respekt for naturens rytmer
- en potensiell mentor i et regionalt kompetanseprogram for nye guider og naturverter

Visit Wilderness ønsker selv ikke å utvikle noe særlig fra det de har per i dag – men kan gjennom hovedprosjektet bidra med innsikt, og erfaringsdeling som kan styrke andre aktører i tidlig fase.

FOTO: VISIT WILDERNESS / ÅMLI

Et grenseløst fjell- og heiområde med uutnyttet potensial

Havrefjell- og Solhomfjellområdet – og de sørlige austheiene i Åmli – er godt kjent og elsket av lokalbefolkningen, men lite brukt i et reiselivsperspektiv. Området fremstår i kartleggingen som en av regionens mest lovende og uutnyttede ressurser for naturbaserte opplevelser.

Terrenget er et lavt belastet, høyverdig landskap med store muligheter for vandring, stisykling, naturopplevelser, matauk og sanking, året rundt.

Men området og terrenget stopper ikke ved fylkesgrensen.

Se til Telemark – et forbilde for hva som er mulig

Rett på Telemark-siden av Havrefjell- området finner vi et av Norges mest ikoniske reiselivsprosjekter i nyere tid: et eldorado for terreng- syklister og Canvas Hotel Telemark

- omtalt i internasjonale medier
- besøkt av gjester fra hele verden
- utviklet gjennom 15 år, drevet frem av Jan Fasting og andre lokale entusiaster

Området kunne enkelt utvides til å inkludere deler av Østre Agder i Gjerstad og Åmli.

FOTO: ASKIL HOLM / HAVREFJELL

Canvas-modellen viser hva som skjer når unik natur, lokal kompetanse, lokal eierskap og langsiktige ambisjoner kobles sammen. Resultatet er en destinasjon med global appell – og samtidig dyp lokal forankring.

FOTO: CANVAS HOTEL TELEMARK

Kunstarven skal ikke ligge i siloer

Åpningen av Kunstsilo i Kristiansand og den internasjonale oppmerksomheten museet allerede har fått, skaper et nytt momentum for Agder som kunstregion. Når Sørlandet nå for første gang er synlig på det globale kunstkartet, kan Østre Agder på tvers gripe muligheten til å koble sin levende kunstarv til den «Kunstsilo- effekten».

Kunsten i Østre Agder skjer i små atelier og verksteder, på øyer, i bakgårder, på brygger og i skogen. Derfor kan også formidlingen av regionens kunst baseres på åpenhet, tilstedeværelse og ekte møter mellom gjester og skapende kunstnere.

Kunst + natur = en regenerativ ressurs

Kunst- og håndverksmiljøene i regionen er ikke bare kulturelle verdier – de er regenerative drivere. De bidrar til:

- lokal verdiskaping gjennom besøk, kurs og salg
- bevaring av kulturarv og tradisjonshåndverk
- helårsdrift, et av hovedutfordringene for reiselivet i regionen
- sosial og kulturell bærekraft, gjennom møteplasser og samarbeidsprosjekter
- attraktivitet for internasjonale kvalitetsreisende, i tråd med markedstrender

FOTO: KUNSTSILO

FOTO: HILLESTAD GALLERI

Art & Mind

Inspirerende kunst og mindfulness retreats i norsk natur

Østre Agder har en kombinasjon av små, levende kunstmiljøer og vakker natur. Ved å koble disse miljøene sammen i et helhetlig konsept kan regionen utvikle fordypende, småskala opplevelser som forener kunstneriske prosesser, stillhet, natur og kreativ utforskning.

Retreatene bygger på tre grunnpillarer:

1. Møte med kunstnerne der de bor og skaper – små grupper, atelierbesøk, læring i praksis.
2. Naturkontakt som metode – hav, skog, fjell og øyer som del av opplevelsen.
3. Helårsdrift i små enheter – i tråd med kartleggingens regenerative mål og behov.

Dette er et produkt internasjonale kvalitetsreisende aktivt søker: mening, fordypning, mestring og autentiske møter.

FOTO: GJERMUND GLESNES

Risør Kunstpark & Villvin

Kunst og kystkultur i Risør sentrum, ledet av det sterke faglige miljøet på Kunstparken og Galleri Villvin.

Bo: Det Lille Hotel

Sandøya & Lyngør

Bli en del av et avkoblet øysamfunn, med kurs hos Made on Sandøya og fotograf Ole Brodersen.

Bo: Lyngør skole / Sandøya

Galleri Hillestad & Åmliheiene

Ta inspirasjon fra den store naturen, med malerkurs og matsanking i vakre omgivelser i Tovdalen.

Bo: Hillestad Feriesenter

FOTO: RISØR KUNSTPARK

Case - *Risør Kunstpark* Et kreativt knutepunkt med sterk historie og nye ambisjoner

Risør Kunstpark har vokst ut av det sterke kunst- og håndverksmiljøet rundt Villvin, som siden 1970-tallet har gitt Risør en unik posisjon i norsk kunsthåndverk. I dag rommer Kunstparken et aktivt produksjonsmiljø av profesjonelle kunsthåndverkere og designere – et miljø som ønsker å være langt mer utadrettet enn mange tror.

Styrker fra kartleggingen:

- sterk historisk forankring og tydelig identitet
- autentiske «se kunsten bli til»-opplevelser
- høyt potensial for kurs, verksteder og kreative møter

Utfordringer:

- oppfattes tidvis som lukket, selv om miljøet ønsker det motsatte
- manglende kobling til andre opplevelsesaktører i regionen
- avhengig av offentlige tilskudd

Mulighetsrommet – Kunstparken som aktiv partner i nye opplevelsesløp

Kunstparken kan bli en sentral aktør i utviklingen av kunst- og kystkulturbaserte kursprogrammer i samarbeid med overnattingsbedrifter som Det Lille Hotel som en del av Art & Mind wellness-retreats konseptet.

Transport

Jernbanen – en underutnyttet styrke

Sørlandsbanen går tvers gjennom noen av regionens vakreste, men reiselivsmessig lite brukte områder. Stasjonene på Nelaug, Vegårshei og Gjerstad ligger tett på de natur- og aktivitetsressursene som kartleggingen fremhever som blant regionens største uutnyttede potensial.

Likevel fungerer toget i dag mest som en reisevei gjennom regionen, ikke inn i den.

Dialoger med Go-Ahead og Bane NOR viser at begge aktører er åpne for å utforske hvordan jernbanen kan bli en aktiv del av reiselivsutviklingen. Dette gir et mulighetsrom der tog kan bli både inngangsport og partner for et lavutslippsreisemål.

Et hovedprosjekt bør derfor:

- gjøre tog + naturnærhet til et tydelig salgsargument
- utvikle små, fleksible lokale transporttjenester (enkle hentepunkter/skyssordninger) fra stasjonene til opplevelser og overnattingssteder
- bruke stasjonene som startpunkt for stier, sykkeltilbud, guidede aktiviteter

Slik kan jernbanen bli en del av den regenerative verdikjeden – og samtidig gi Sørlandsbanen og Arendalsbanen økt relevans og verdi.

Fergeruten til Arendal – katalysator, ikke premiss

Den planlagte fergeforbindelsen mellom Eydehavn og Eemshaven (Nederland) kan åpne en ny og direkte inngangsport for internasjonale gjester. Selv om ruten ennå ikke er i drift, er den et signal om at regionen må være forberedt på å ta imot trafikken – og sørge for at gjestene faktisk blir i Østre Agder, i stedet for å passere videre til mer etablerte destinasjoner.

Vi skal ikke bli «Norway's Arrival & Departure Lounge».

Poenget er ikke å bygge hele strategien på ferga, men å bruke muligheten strategisk og nøkternt:

- utvikle ferge-til-opplevelse-løp som leder gjestene direkte inn i regionens tilbud
- samarbeide med utenlandske reiselivsaktører som Nordic BV og Fjordkind Reisen
- løfte fram regionens egenart slik at Østre Agder blir primærmål, ikke transittsone
- koble fergeankomster til tog, lokaltransport og ferdige pakker

Fergen er ikke løsningen i seg selv – men et signal om hvor viktig det er at regionen står klar med et helhetlig, robust og attraktivt tilbud når trafikken først kommer.

GRAFIKK: CREATINGSTORIES.NL

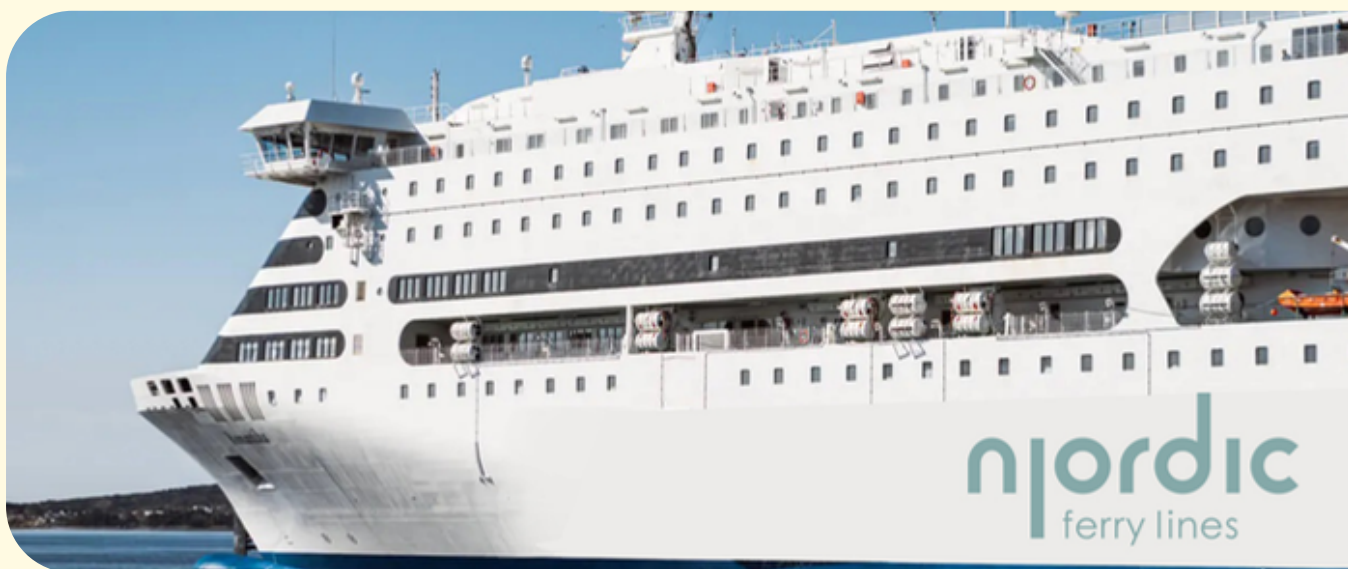

FOTO: NJORDIC FERRY LINES

Konklusjon

Et langvarig hovedprosjekt er ønskelig for å bygge robuste verdikjeder, styrke vertskap og kompetanse, utvikle regenerative produkter og posisjonere deltakerne og regionen sterkere i markedet.

FOTO: PRIVAT / RJUKANFOSS TOVDAL

Ved spørsmål om denne rapporten
+47 95108219
david@arutvikling.no

Forprosjektet Grenseløse Opplevelser viser at Østre Agder har sterke forutsetninger for å bli et helårs og regenerativt reisemål. Regionen rommer unike natur- og kulturressurser og et mangfold av dyktige aktører som allerede leverer kvalitet.

Kartleggingen avdekker likevel noen tydelige utfordringer: fragmenterte tilbud, begrenset helårsdrift og svakt nærvær i internasjonale markeder. Det største hinderet er ikke mangel på muligheter – men mangel på en felles struktur som kan gi retning, forutsigbarhet og løfte regionen samlet.

Stolthet som drivkraft

Et viktig funn er at vi må tørre å være stolte av det vi faktisk tilbyr. Østre Agder har kvaliteter som etterspørres i både nasjonale og internasjonale markeder.

Tro på egen verdi er en forutsetning for å kunne utvikle og selge opplevelsene videre.

Et femårig hovedprosjekt er ønskelig for å bygge verdikjeder, styrke kompetanse og vertskap, utvikle salgbare regenerative produkter og posisjonere regionen tydeligere i markedet.

Med riktig struktur og ambisjonsnivå kan vi ikke bare tiltrekke flere gjester – men også utvikle et reiseliv som styrker lokalsamfunn, kulturarv og naturgrunnlag, og skaper grunnlag for ny næringsvirksomhet og bosetting.

På denne bakgrunn anbefales det å gå videre med et femårig hovedprosjekt:

“The Secret South” – Grenseløse Opplevelser 2026–2030, som presenteres i det følgende.

David Arnesen

Prosjektleder

Arnesen & Rhein Utvikling AS